

Adnan Čerimagić*

Zatvorski sistem u Bosni i Hercegovini i europski zatvorski standardi

Sadržaj:

1. Kritika zatvorskog sistema u BiH
2. Zatvorski sistem(i) u BiH
3. Europski zatvorski standardi
4. Primjena europskih zatvorskih standarda
5. Uloga međunarodne zajednice u reformi zatvorskog sistema u BiH
6. Zaključak

1. Kritika zatvorskog sistema u BiH

Predmet ove analize je usklađenost zakonodavstva i prakse u okviru zatvorskog sistema u Bosni i Hercegovini sa europskim zatvorskim standardima, te uloga međunarodne zajednice u procesu usklađivanja koji se odvijao u posljednjih 10 godina.

Iako je sistem izvršenja krivičnih sankcija u 1970-im služio kao primjer za zemlje Skandinavije, on je u posljednjih 20 godina postao žrtva rata i postratnog razvoja.¹ Zatvorski sistem u BiH kontinuirano je u posljednjih desetak godina kritikovan zbog kršenja osnovnih ljudskih prava zatvorenika i neispunjavanja europskih zatvorskih standarda. Izvještaji od strane Europske Unije (EU)², Vijeća Europe (VE),³ ali i Human Rights Watch-a,⁴ te Helsinškog Odbora za ljudska prava BiH⁵ ukazuju na probleme prenapučenosti zatvora, zabrinjavajućeg odnosa prema osobama u forenzičkim ustanovama, te na pojavu da maloljetnici ne izdržavaju kaznu odvojeno od ostatka zatvorske populacije, ali i na nepostojanje akcionog plana za suzbijanje nasilja među zatvorenicima.

BiH je preuzela međunarodnu obavezu dostizanja europskih standarda na području izvršenja krivičnih sankcija kada je postala punopravnom članicom VE 2002. godine.⁶

*Autor je magistar prava, radi kao pravni praktikant na krivičnom sudu u Grazu i saradnik je na projektima Katedre za ljudska prava i demokratiju Univerziteta u Grazu.

¹ A. Aitchison, *Global meets local: International participation in prison reform and restructuring in Bosnia and Herzegovina*, u *Criminology and Criminal Justice*, 2010, s. 77-94.

² Europska Komisija, *Bosna i Hercegovina: Izvještaj o progresu za 2008. godinu*, [SEC(2008) 2693], novembar 2008, dostupan na: http://www.ecoi.net/file_upload/1227_1229348378_bosnia-herzegovina.pdf.

³ Npr. Vijeće Europe, *Izveštaj Vlastima Bosne i Hercegovine o posjeti BiH od strane Europskog komiteta za prevenciju mučenja, nehumanog i ponižavajućeg tretmana od 19. do 30. marta 2007*, broj 8883, Strasbourg, 14. oktobar 2009, CPT/Inf (2009) 25.

⁴ Npr. Human Rights Watch, *World Report 2009*, 2009, dostupan na: <http://www.hrw.org/en/node/79193>.

⁵ Helsinški odbor za ljudska prava u BiH, *Monitoring izvršavanja krivičnih sankcija u BiH*, 2009, dostupan na: <http://www.bh-hchr.org/izvjestaji.htm>.

⁶ Vijeće Europe, *Zahtjev Bosne i Hercegovine za članstvo u Vijeću Europe*, mišljenje br. 234, dostupno na: http://www.coe.ba/pdf/Misljenje_br234_2002.pdf.

Članstvom u VE država je, također pristala i da omogući Europskom Komitetu za prevenciju mučenja (KPM) inspekciju zatvora i nadgledanje provedbe europskih zatvorskih standarda.⁷

2. Zatvorski sistem(i) u BiH

U BiH danas egzistiraju četiri međusobno nezavisna zatvorska sistema: državni, dva entitetska i Brčko-Distrikt. Sistemi su regulisani zasebnim zakonima o izvršenju krivičnih sankcija (ZIKS) za čiju implementaciju su zadužena nadležna Ministarstava pravde (MP).⁸ U Federaciji BiH je na snazi i deset Kantonalnih zakona o izvršenju sankcija, ali su dio Federalnog sistema izvršenja sankcija.⁹ Prije rata u BiH je egzistirao jedan zatvorski sistem, koji je bio regulisan Saveznim ZIKS-om.¹⁰ Tokom rata i neposredno nakon rata sistem je pretrpio podjelu na tri zasebna sistema (jedan u Republici Srpskoj (RS) i dva u Federaciji BiH (FBiH)¹¹). U tom periodu samo mali broj osoblja, koji je radio u predratnom zatvorskom sistemu, je i nastavio da radi. Sistemi su patili od nedostatka stručnog kadra, nejasnih zakonskih odredbi, a koordinacije ili kontakta između MPE nije bilo.¹² Dva Federalna zatvorska sistema su ujedinjena Federalnim ZIKS-om iz 1998,¹³ tako da su do 2005. godine u BiH egzistirala dva sistema (RS i FBiH), a onda je pod pritiskom međunarodne zajednice, u želji da postignu koordinaciju i usaglašavanje dva entitetska sistema, usvojen državni ZIKS.¹⁴ Ova dva cilja, koordinacija i usaglašavanje dva entitetska sistema, do danas nisu postignuta. Sve četiri jurisdikcije revidiraju zakonske akte samostalno i u različitim periodima. RS je tako u januaru 2010. usvojila novi ZIKS, dok u FBiH postoji nacrt izmjena čije se usvajanje čeka. Ustavna (ili zakonska) obaveza za koordinaciju ili saradnju među različitim ministarstvima ne postoji. Također, ne postoji ni obaveza usaglašavanja zakonskih akata i podakata između različitih jurisdikcija. To dovodi do mogućnosti diskriminacije među zatvorenicima na području BiH. „Jedina zajednička“ obaveza za ova četiri zatvorska sistema je preuzimanje i provedba europskih zatvorskih standarda.

3. Europski zatvorski standardi

Europske zatvorske standarde nalazimo u tri izvora: (1) član 3 Europske konvencije o ljudskim pravima (EKLJP) i presude Europskog suda za ljudska prava (ESLJP), (2) Europska zatvorska pravila (EZP) i (3) Set standarda koje je razvio KPM.¹⁵ Europski zatvorski standardi se

⁷ Europska Konvencija za prevenciju mučenja i neljudskog i degradirajućeg tretmana, CETS broj: 126, 1987; dostupno na: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/126.htm>. BiH ratifikacija, 12.06.2002.

⁸ Državni Zakon o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera (Sl. gl. BiH br. 13/05, 53/07, 97/07); Zakon o izvršenju kaznenih sankcija FBiH (Sl. n. FBiH br. 44/98); Zakon o izvršenju krivičnih sankcija Republike Srpske (Sl. n. RS br. 24/04, 68/08, 12/10); Zakon o izvršenju krivičnih sankcija Brčko Distrikta (Sl. gl. Brčko Distrikta br. 8/00, 1/01, 19/07, 36/07).

⁹ Npr. Zakon o izvršenju sankcija Tuzlanskog Kantona (Službeni list TK br. 14/02).

¹⁰ Zakon o izvršenju krivičnih sankcija Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (Sl. l. SFRJ 9/46, 15/68, 3/70), 1970.

¹¹ Na području FBiH gdje su većina bili Bošnjaci - ZIKS SFRJ (bilj. 10), a na području sa hrvatskom većinom - ZIKS Herceg-Bosne iz 1995. godine.

¹² Vijeće Europe, *Federation Cooperation Visit Report*, 1998 The Walmsley/Kriznik Report, Themis 4 (98) Bosnia and Herzegovina. 1. februar 1998; str. 5-15, Izveštaj dostupan u odjelu za reformu zatvora ureda VE u Sarajevu.

¹³ Zakon o izvršenju kaznenih sankcija FBiH (Sl. n. FBiH br. 44/98).

¹⁴ Državni Zakon o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera (Sl. gl. BiH br. 13/05, 53/07, 97/07).

¹⁵ N. Loucks, *Prison Rules: A Working Guide*, objavljeno od: Prison Reform Trust, 2000, s. 13.

odnose na različite sfere zatvorskog sistema, od upravljanja zatvorima i obuke uposlenika, preko izgleda i veličine zatvorskih ćelija i drugih prostorija, do ponude aktivnosti za zatvorenike.¹⁶

Član 3 EKLJP kaže da „*nitko neće biti podvrgnut mučenju (torturi), neljudskom ili ponižavajućem postupku ili kažnjavanju*“.¹⁷ Član 3 EKLJP ne definiše mučenje, neljudski ili ponižavajući postupak ili kažnjavanje, a [tumačenje](#) članka je u nadležnosti ESLJP, koji je kroz svoje presude razvio sistem standarda koji se odnosi na zatvorenike.

EZP-a su preporuke Vijeća Ministara VE zemljama članicama, koji su usvojeni 1973. i revidirani 1987. i 2006. godine. Ne postoji pravna obaveza države članice za provedbu EZP-a i manju namjenu smjernica.¹⁸ Revidirana EZP-a iz 2006. sadrže 108 preporuka koje se odnose na osnovne principe, zatim uslove pritvora (npr. smještaj, higijena, odjeća, ishrana, pravni savjet), zdravlje (npr. pristup zdravstvenoj zaštiti, obaveze ljekara), upravljanje zatvorima i osoblje (npr. izbor zatvorskog osoblja, istraživanje), te inspekciju zatvora (npr. vladina i nevladina inspekcija). Po svojoj „*kvaliteti*“ EZP se opisuju kao minimum zatvorskih standarda u odnosu na standarde koje je razvio KPM.¹⁹

Standardi koje je razvio KPM predstavljaju međunarodno preuzetu obavezu za zemlju članicu VE (Konvencije o prevenciji mučenja). Ovi standardi su u odnosu na EZP detaljniji i osnovni cilj im je prevencija mučenja, neljudskog ili ponižavajućeg postupka ili kažnjavanja.²⁰ U 12 Generalnih izvještaja KPM nalaze se 243 preporuke (standarda) koji se odnose na uslove pritvora (minimalna veličina ćelije, minimalno vrijeme predviđeno za aktivnosti izvan ćelije), prava stranaca (pristup informaciji na stranom jeziku), uslove u forenzičkim psihijatrijskim ustanovama, uslove za zatvorene maloljetnike i žene (npr. odvojeni smještaj), obuka osoblja, sprečavanje međuzatvoreničkog nasilja.

4. Primjena europskih zatvorskih standarda

Analzirajući nivo koji je BiH dostigla u provedbi europskih zatvorskih standarda potrebno je razgraničiti dva momenta; *inkorporaciju i implementaciju standarda*. Inkorporacija podrazumijeva preuzimanje europskih standarda u zakonske i podzakonske akte, a implementacija podrazumijeva njihovu stvarnu provedbu „*na terenu*“.

Oslanjajući se na Izvještaje KPM, koji je do 2009. obavio dvije redovne i jednu *ad hoc* inspekciju, te objavio tri izvještaja o ispunjavanju zatvorskih standarda,²¹ može se zaključiti da je BiH gotovo redovno spremna da inkorporira standarde.²² Tako je BiH inkorporirala veliku većinu standarda u sve zakonske i podzakonske akte (npr. osnovna prava zatvorenika, veličina ćelija, pravo na ljekara). Državni zatvorski sistem je upravo bio prvi sistem u Europi koji je

¹⁶ J. Murdoch, *CPT Standards within the Context of the CoE, u Protecting Prisoners: Standards of the CPT*, 1999, s. 103 – 137.

¹⁷ Vijeće Europe, *Europska Konvencija za prevenciju mučenja i neljudskog i degradirajućeg tretmana*, CETS broj: 005, 1950. BiH ratifikacija, 12.06.2002.

¹⁸ N. Louckas, *Zatvorska pravila: radni vodič*, objavljeno od strane Prison Reform Trust, s. 13, 2000.

¹⁹ A. Coyle, *Revizija europskih zatvorskih pravila*, u: *Europska zatvorska pravila*, 3. poglavlje, juni 2006, s. 101-132.

²⁰ J. Murdoch, *Standardi KPM u kontekstu Vijeća Europe*, u: *Štiteći zatvorenike: Standardi KPM*, 1999, s. 103 – 137.

²¹ Izvještaji Vlastima Bosne i Hercegovine o posjeti BiH od strane Europskog komiteta za prevenciju mučenja, nehumanog i ponižavajućeg tretmana dostupni su na internet stranici KPM, <http://www.cpt.coe.int/en/states/bih.htm>.

²² Npr. Vijeće Europe, *Izvještaj Vlastima Bosne i Hercegovine o posjeti BiH od strane Europskog komiteta za prevenciju mučenja, nehumanog i ponižavajućeg tretmana od 19 do 30 marta 2007*, broj 8883, Strasbourg, 14 oktobar 2009, CPT/Inf (2009) 25.

inkorporirao revidirana EZP iz 2006. godine.²³ Neinkorporirani standardi se odnose uglavnom na tzv. ugrožene zatvorske grupe (npr. žene, mentalni bolesnici, zatvorenici sa prenosivim bolestima i nacionalne manjine). Stav KPM je da maloljetnici moraju biti smješteni u odvojenoj instituciji od ostale zatvoreničke populacije, jer u protivnom postoji realna mogućnost da se negativno utiče na razvoj maloljetnika i time se otvara prostor za povredu njihovih ljudskih prava. Samo u zatvorskom sistemu RS-a postoji mogućnost da se maloljetnici drže odvojeno, dok u FBiH to nije moguće. Sličan slučaj je i sa ženama zatvorenicama, za koje ni u jednom entitetu ne postoji zasebna ustanova.

Razlog kritike zatvorskog sistema u BiH predstavlja izostanak implementacije europskih standarda i posljedice koje iz neprovedbe nastaju. Dok je VE kroz projekte redovno iniciralo i podržavalo implementaciju standarda, BiH vlasti su nijemo posmatrale i rijetko samostalno inicirale značajnije korake ka implementaciji. Vlasti su redovno neimplementaciju pravdale finansijskom i političkom situacijom u BiH, te komplikovanim ustavnim rješenjima.²⁴

Stručnjaci VE su u okviru pomenutih projekata identifikovali nekoliko područja gdje je intervencija i akcija potrebna, kako bi se standardi implementirali. Tako su identifikovali da je za provedbu standarda potreban sistematski pristup u provedbi zakonskih i podzakonskih akata praćen intenzivnom koordinacijom i finansijskom podrškom, koji je u BiH zbog političke situacije bio sveden na minimum.²⁵ Kao važnu kariku u uspješnoj implementaciji identifikovana je i adekvatna i redovna obuka zatvorskog osoblja. Dok vlasti u BiH smatraju inicijalnu obuku novog osoblja od strane iskusnijeg osoblja unutar pojedinačnih ustanova kao dovoljan nivo obuke, izvještaji KPM-a preporučuju izgradnju ustanove u okviru zatvorskog sistema u BiH koja bi se bavila isključivo inicijalnom, ali i kontinuiranom obukom i usavršavanjem osoblja. Stručnjaci VE navode kao najveću prepreku za implementaciju standarda upravo nedostatak jedne takve ustanove. Od 2000. godine je kontinuirana obuka i usavršavanje osoblja provedena (samo) od strane stručnjaka VE, koji su osposobljavali i domaći kadar za rad u budućoj, tada od strane stručnjaka VE, planiranoj ustanovi za obuku osoblja. Premda je VE izrazilo spremnost da finansijski podrži osnivanje jednog centra za obuku za sva četiri sistema, vlasti u BiH nisu bili spremni na dogovor.²⁶

Manjak osoblja se smatra također uzrokom neprovedbe standarda.²⁷ Simptomatično je da vlasti BiH nisu ni na koji način pokušali spriječiti redovni i često neobjašnjivi odlazak obučenog osoblja, čime se obuka iznova vraćala na početak. Stručnjaci VE su kritikovali i nefunkcionalni sistem inspekcije zatvora u FBiH, što je potvrđeno i presudom ESLJP u slučaju Rodić i tri druga protiv BiH iz 2008.²⁸

Kada je politička prepreka za provođenje standarda u pitanju, onda se analizom postignutog napretka u izgradnji zatvorske jedinice za osobe optužene za ratne zločine i

²³ Specijalni Predstavnik Generalnog Sekretara VE Tim Cartwright izjavio je da će zakon biti primjer za druge članice VE, Izvještaj sa sastanka grupe za pružanje rukovodne podrške, projekt VE Podrška reformi zatvorskog sistema u BiH, 13. 11. 2006, Sarajevo, 2007.

²⁴ Odgovori Vlasti Bosne i Hercegovine na Izvještaje o posjeti BiH od strane Evropskog komiteta za prevenciju mučenja, nehumanog i ponižavajućeg tretmana dostupni su na internet stranici KPM-a: <http://www.cpt.coe.int/en/states/bih.htm>.

²⁵ Izvještaj stručnjaka VE Graham Mumby-Croft o mogućnostima transformacije zatvorskih ćelija, spavaonica u individualne ćelije, Sarajevo, juni 2002.

²⁶ Vijeće Europe, Izvještaj stručnjaka VE o stanju u zatvorima u BiH, Sarajevo, novembar 2007.

²⁷ ESLJP, Slučaj RODIĆ i 3 druga protiv Bosne i Hercegovine, aplikacija broj 22893/05, član 71, Strazbur 01. 12. 2008.

²⁸ ESLJP, Slučaj RODIĆ i 3 druga protiv Bosne i Hercegovine, aplikacija broj 22893/05, Strazbur, 01. 12. 2008.

Forenzičke ustanove Sokolac, dolazi do zaključka da su zatvorski standardi implementirani uprkos jakom političkom odbijanju BiH vlasti samo onda kada je bilo političke volje od strane Ureda Visokog Predstavnik. Naime, pod snažnim pritiskom Ureda Visokog Predstavnik je za manje od dvije godine izgrađena pritvorska jedinica za optužene za ratne zločine koja je ispunjavala europske standarde.²⁹ KPM je u 2007. godini svoju jedinu *ad hoc* inspekciju u BiH proveo zbog teške situaciju u Sokocu,³⁰ a ESLJP se u slučaju Hadžić protiv BiH još 2005. (nakon nagodbe) u posljednjoj odluci izjasnio kako su uslovi u forenzičkom odjeljenju u zatvoru u Zenici grubo kršenje člana 3 EKLJP.³¹ Reakcija, kako domaćih, tako i međunarodnih aktera, je izostala, te je bilo potrebno skoro 9 godina da se učine prvi pomaci.

5. Uloga međunarodne zajednice u reformi zatvorskog sistema u BiH

Međunarodna zajednica je u posljednjih desetak godina aktivno kroz različite oblike podržavala konsolidaciju i reformu zatvorskog sistema u BiH. Tako je VE podržavalo BiH u dostizanju europskih zatvorskih standarda još od 2000. godine³² kada je osnovana zajednička grupa za reformu zatvora u BiH čiji članovi su bili predstavnici MPe i stručnjaci VE.³³ Osnivanjem ove grupe VE je uspjelo da omogući predstavnicima oba entiteta razmjenu iskustava i koordinaciju. Cilj angažmana VE u BiH bio je da potakne i podrži reformu sistema tako što će ponuditi stručnu i financijsku pomoć.³⁴ Tako je VE aktivno učestvovala u reviziji zakona i podzakonskih akata, ali i bila nosilac obuke zatvorskog osoblja, te financijski podržala informatizaciju zatvora kroz implementirane projekte.³⁵

VE je radilo na reviziji ZIKS-a RS i FBiH. Međunarodni stručnjaci VE su revizije zakona radili u saradnji sa predstavnicima MPe i domaćih stručnjaka. Osnovni zadatak bio je uskladiti zakone sa europskim zatvorskim standardima, prenijeti europsko iskustvo i prilagoditi ga situaciji u BiH. Tako je, naprimjer, revizijom zakona regulisan postupak primitka zatvorenika na izdržavanje kazne, određeno je kojem minimalnom broju zatvorenika dnevno mora biti omogućeno da boravi izvan ćelije, a koliko izvan zatvorenog prostora. Također je određena energetska vrijednost i raznovrsnost ishrane, pitanje odjeće, rada i naknade za rad.

U vrijeme izrade državnog ZIKS-a Ured Visokog Predstavnik u BiH je pozvao VE kao „vodeće stručnjake za zatvorski sistem u BiH“ da aktivno učestvuju i doprinesu izradi najboljih zakonskih rješenja.³⁶ VE je također radilo na izradi zakona o mentalnim bolesnicima.

²⁹ Vijeće Europe, R. Houchin, V. Decenvirale and T. McFooblen, *An assessment of the detention options for persons detained for trial before the War Crime Chamber of the State Court of Bosnia and Herzegovina*, Sarajevo, mart 2006.

³⁰ Izvještaji Vlastima Bosne i Hercegovine o posjeti BiH od strane Evropskog komiteta za prevenciju mučenja, nehumanog i ponižavajućeg tretmana dostupni su na internet stranici KPM: <http://www.cpt.coe.int/en/states/bih.htm>.

³¹ ESLJP. Posljednja odluka u slučaju Hadžić protiv BiH, aplikacija br. 11123/04, Strazbur 11. 10.2005.

³² Grupa je osnovana kao rezultat izvještaja stručnjaka VE o stanju u zatvorskom sistemu BiH koji je objavljen 1999, npr: Vijeće Europe, *Federation Cooperation Visit Report, 1998 The Walmsley/Kriznik Report*, Themis 4 (98) Bosnia and Herzegovina, Strazbur 1. Februar 1998; Izvještaj je dostupan u Odjelu za reformu zatvora ureda VE u Sarajevu.

³³ Vijeće Europe, *Akcijnski program za reformu zatvorskog sistema u BiH* (en: Action Program for the Reform of the Prison System in BiH), dodatak III od izvještaja sa prvog sastanka grupe, oktobar 2000.

³⁴ Vijeće Europe (bilj 33).

³⁵ VE je bilo nosilac sljedećih projekata: Grupa za podršku reformi zatvorskog sistema (2000 – 2004); Projekt podrške reformi zatvorskog sistema (2005 – 2007); Projekt profesionalizacije i harmonizacije zatvorskog sistema u BiH (2007 – 2008); Projekt efikasnog upravljanja zatvorima (2009 – 2010).

³⁶ Vijeće Europe (bilj 29).

Veoma bitan doprinos međunarodne zajednice je i finansijska pomoć koju je pružala zatvorskom sistemu u BiH.

6. Zaključak

Problemi za BiH, kada su u pitanju europski zatvorski standardi, nisu u spremnosti BiH da ih inkorporiraju u zakonske i podzakonske akte, nego je problem u implementaciji standarda. Premda su se domaće vlasti redovno pravdale nedostatkom finansijskih sredstava, istina je da je bilo primjera da i onda kada je međunarodna zajednica pokazala interes da finansijski podrži npr. stvaranje zajedničkog centra za obuku osoblja, vlasti u BiH nisu bile spremne da „preskoče“ političke i sistematske prepreke.

Kada je uloga međunarodne zajednice u pitanju, jasno je da je ona bila aktivna, te da je uspjevala da inicira inkorporaciju standarda, ali je implementacija izostajala, onda kada se nisu mogle „nadjačati“ sistematske prepreke i politička situacija u BiH. U pitanjima kao što je obuka osoblja međunarodna zajednica se deset godina vodila tzv. „*linijom manjeg otpora*“ i provodila obuku samostalno, umjesto da je izvršila jači pritisak na domaće vlasti da preuzme dužnost i dugoročno riješe pitanje obuke. Tako u 2011. godini imamo situaciju da će cijelu godinu izostati bilo kakva obuka, jer VE ne provodi nijedan projekat vezan za zatvore, a izgrađeni domaći centar za obuku osoblja ne postoji. Za ovu godinu je najavljena nova redovna posjeta KPM, čija će inspekcija ponuditi nove informacije i analizu stanja u zatvorskom sistemu u BiH, ali osim zakonskih promjena u RS-u i ulaganja u zatvorske ustanove u tom entitetu, nije za očekivati druge pozitivne ocjene.

Kada su u pitanju različite jurisdikcije, potrebno je da se dogovori veći stepen koordinacije i redovnog usaglašavanja zakonskih akata, jer se mora onemogućiti diskriminacija među zatvoreniciima koji služe kaznu pod različitim jurisdikcionim praksama.

Ono što domaće vlasti ne bi smjele izgubiti iz vida jeste da su stručnjaci VE tokom posljednjih godina razvili veliki broj konkretnih prijedloga sa koracima koji bi trebali dovesti do implementacije standarda i poboljšanja uslova u zatvorima. Bilo bi potrebno da vlasti u BiH donesu političku odluku da okupe u Ministarstva Pravde domaće osoblje, koje je u posljednjih deset godina radilo sa stručnjacima VE i da ih podrži u provedbi ideja i preporuka VE, te da im omogući dalje usavršavanje. Potencijal za napredak u ovom sektoru upravo leži u pomenutom ljudskom resursu koji mora da se njeguje i podstiče za dalji razvoj.

Zatvorski sistem u BiH pati od nedostatka ustanova za maloljetnike i žene. U RS-u postoji ustanova za maloljetnike, koja je izgrađena po europskim standardima, ali njena je popunjenost minimalna. U isto vrijeme maloljetnici u FBiH zbog nepostojanja takve ustanove ili čekaju na izdržavanje kazne (što doprinosi porastu maloljetničke delikvencije), ili ako izdržavaju, onda zajedno sa ostatkom zatvorske populacije, što je protivno europskim zatvorskim pravilima i zakonima u BiH. U cilju rješavanja ovakve nezadovoljavajuće situacije trebalo bi se težiti ka dogovoru o mogućnosti izdržavanja kazni u drugom entitetu/jurisdikciji. Tako bi FBiH mogla izgraditi zatvor za žene gdje bi bile smještene zatvorenice i iz FBiH i RS-a, dok bi maloljetnici mogli biti smješteni u RS-u.

Ohrabrujuća činjenica jeste da domaće nevladine organizacije u BiH (npr. Helsinški odbor za ljudska prava) sastavljajući izvještaje sve češće se interesuje za stanje ljudskih prava u

zatvorskom sistemu i ujedno senzibilizira građane BiH u vezi sa ovom temom, ali i vrše pritisak na Vladine institucije.

Resume

*Prison System in Bosnia and Herzegovina and
European Prison Standards*

In past 10 years Bosnia and Herzegovina (BiH) has been highly criticized for violation of human rights of prisoners by the European Union, Council of Europe (CoE) and Human Rights Watch. Although international community supported BiH to achieve better standards in prison system it is still confronted with problems of overcrowding, lack of staff, lack of institution responsible for initial and continuous prison staff training, etc. BiH is a member of the CoE and it is obliged to achieve European Prison standards. These standards derive from Article 3 of the European Convention on Human Rights, the European Prison Rules and standards developed by the European Committee for the prevention of torture. Subject of the analysis is the level of incorporation and implementation of these standards within the prison system in BiH and the role of international community.

Problem of BiH is not in incorporation, but rather in the implementation of European prison standards. BiH, supported by international experts, has revised its legal documents (e.g. Law on Execution of Criminal Sanctions) in accordance with the European standards. Authorities in BiH justified the non-implementation of these standards with lack of financial means. Although international community in certain occasions (e.g. Staff training center) promised full financial support, the implementation failed due to difficult political situation in BiH. International community decided rarely to put greater pressure on domestic authorities in order to achieve long-term results (e.g. Center for prison staff training).

Over the years certain number of domestic personal worked closely with international experts and developed different strategies and proposals. Authorities in BiH should give this personal a chance and support to implement these strategies and recommendations, but also to invest in their further education. In BiH there are four completely independent prison systems and more effort should be put to achieve more coordination and harmonization between these systems, in order to prevent possible discrimination between prisoners serving sentence in different systems.